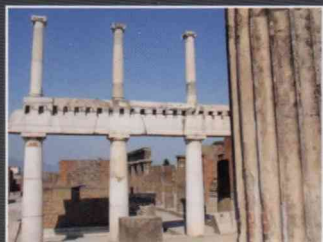

Mediterrán Világ

Kulturális folyóirat

15.

Pierre Dubois
Magyarok a Mediterráneumban
Olajügyek és politikák
Migrációk és kultúrák

Támogatók

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Magyar Földrajzi Múzeum, Érd
Universitas Alapítvány, Veszprém
Veszprém Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal

ISSN 1787-7350

Felelős kiadó: Garaczi Imre

Projektmenedzser: Bartalus Roland

A borítón Kalmár Zoltán fotói láthatók

Készült B5 formában
12,42 (A5) ív terjedelemben
a Pannon Egyetem nyomdájában
Műszaki vezető: Szabó László

Borító: Tungli Ádám

PE 128/2010

Tartalom

Magyar jelenlét

- Harsányi Iván: *A spanyolországi magyar diaszpóra 1944-1946-ban* 3
Borbély Anikó: *Selmeci szakemberek az interkontinentális migrációban* 13

Migráció, kultúra, szervezet

- Szilágyi István: *Migráció, multikulturalizmus és államépítés a mediterrán, új demokráciákban* 23
Kránicz Judit: *Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR)* 45
Lénárt András: *Bevándorlók a mai Spanyolországban – szubjektív közelkép a fővárosról* 55

Európai ívek

- Molnár Máté: *Pierre Dubois, a gyarmatosítás korai teoretikusa* 67
Buzetzky Blanka: *Málta és Spanyolország, Európa migrációs kapui* 85
Ferwagner Péter Ákos: *Algériai bevándorlás a Levantéba (1830–1914)* 99

Az 1970-es évek az Arab-félszigeten

- Kalmár Zoltán: *Szaúd-Arábia kritikus éve* 115
Prantner Zoltán: *Korszakváltó államcsíny Ománban* 127

Mediterrán Világ

800,- Ft

Bevándorlók a mai Spanyolországban – szubjektív közelkép a fővárosról

Lénárt András

A 90-es évek második felétől bekövetkező gazdasági növekedés hatására Spanyolország egyre vonzóbb lett a külföldről kivándorlók szemében, a 2000-es évektől pedig a világ egyik legtöbb bevándorlóját befogadó országa.¹ 2009-ben 5 millió 700 ezer a becsült számuk, a 47 milliós lakosság 12%-át adják. Ezek többsége Madrid, Barcelona és Alicante környékére koncentrálódik, van olyan Alicantéhoz tartozó helység, ahol a lakosok 77%-a bevándorló.

Az 5 millió 700 ezerből 4 millió 800 ezer a legális, tehát legalább tartózkodási engedéllyel rendelkező személy. Ez alapján nem egészen 1 millió lenne az illegális státuszú bevándorló, de mindenki biztosra veszi, hogy ennél nagyságrendekkel többről van szó. Aki jogtalanul tartózkodik az országban, igyekszik elrejtőzni a hatóságok elől, valamint az őket feketén foglalkoztató munkaadónak sem érdeke, hogy az illetékesek be tudják azonosítani az illegalitásban élő külföldieket.

Ország szerinti bontásban 2009-ben már a Romániából érkezettek álltak az élen 830 ezer fővel (2006 óta a számuk megduplázódott), őket a marokkóiak követik 750 ezerrel és az ecuadoriak 410 ezerrel. 2008-ig a marokkóiak képviselték a többséget, egy évvel később azonban már átvették a vezetést a románok, és ez a tendencia állandósulni látszik.

Miért vált olyan kívánatosá Spanyolország a külföldiek számára? Az okok egyszerűen felkutathatóak, és a magyarázatuk is egyszerű. Az említett gazdasági növekedés nyújtotta a legfontosabb vonzóerőt, amely egy jobb világ reményével kecsegtetett. Ehhez járultak olyan faktorok, mint a latin-amerikaiak számára a nyelv azonossága, a románok esetében a könnyen tanulható nyelv, az afrikaiak viszonylatában pedig a földrajzi közelség.

A válságig főleg a szolgáltatási szektorban, az építőiparban és a turizmusban dolgoztak, a kedvezőtlen gazdasági alakulás miatt azonban éppen itt váltak a legtöbben munkanélkülivé (ma 20% feletti az összmunkanélküliség Spanyolországban, európai viszonylatban ez rekordnak számít). Közben folyamatosan jelen voltak az illegális tevékenységek, a koldulás és a prostitúció területén is.

---

¹ Nemzetközi összehasonlításban Spanyolország helyzetét is vizsgálja a bevándorlás szemszögéből: Triandafyllidou, Anna – Gropas, Ruby: *European Immigration: A Sourcebook*. Ashgate, Hampshire, 2007.

A spanyol bevándorlás történetével foglalkozó legfrissebb és legátfogóbb monográfia: Kleiner-Liebau, Désirée: *Migration and the Construction of National Identity in Spain*. Iberoamericana – Vervuert Verlag, Madrid – Frankfurt am Main, 2009

A cikkben felhasznált, az egész országra vonatkozó statisztikai adatok az alábbi két összegzésből származnak:

http://extranjeros.mtin.es/es/InformacionEstadistica/Boletines/Archivos/Boletin_21_Ingles.pdf

http://es.wikipedia.org/wiki/Inmigraci%C3%B3n_en_Espa%C3%B1a

(elsősorban a spanyol Bevándorlási Hivatal, a Nemzeti Statisztikai Hivatal és a Belügyminisztérium 2000 és 2010 között nyilvánosságra hozott adatait dolgozták fel)

A negatívan alakuló körülmények is magyarázzák, hogy a bevándorlók közül sokan hazaindultak, mert Spanyolországban is reménytelenné vált a helyzetük. Ez leginkább a latin-amerikaiakra igaz, a románok és marokkóiak száma csak bizonyos helyeken mutat csökkenő tendenciát, összességében inkább csak stagnál, vagy továbbra is enyhén növekszik.

Munkánkban egy kiemelkedő bevándorlási központra, Madridra koncentrálnak, az itt élő bevándorló csoportok bizonyos szegmenseire.² 2000-ben itt még csak nagyjából 100 ezer bevándorló élt, ez a szám mára közel hatszorosára nőtt: 2009-ben 575 ezer főt regisztráltak, és ez alatt csak a legális személyeket értjük.

A kibocsátó régiók sorrendje az alábbiak szerint alakul: Latin-Amerika (310 ezer fő) Kelet-Európa (96 ezer fő), más EU-tagországok (53 ezer fő), Ázsia (43 ezer fő), Afrika (36 ezer fő).

Országokat tekintve a következő kép tárul elénk: Ecuador (91 ezer fő), Románia (62 ezer fő), Peru és Bolívia (40 ezer fő), Marokkó (27 ezer fő).

A hivatkozott statisztikai adatok³ arra is rávilágítanak, hogyan viszonyulnak a madridiak a bevándorlókhoz. A három felkínált válaszlehetőség mellett az alábbi arányok születtek: nincs velük problémája (66.3%), van velük problémája (9.2%), nem foglal állást (24.5%). A számokból kiderül, hogy a madridi lakosságot alapjában véve toleránsnak mondhatjuk. Persze vannak kivételes helyzetek és népcsoportok, ahogyan azt a későbbiekben látni fogjuk.

Ha a madridiakat arra kéri, állítsanak fel egy szimpátiasorrendet a megadott országok és régiók között (mely nemzet szülőttei a legszimpatikusabbak számukra), az eredmény a következő: Spanyolország, Európai Unió, Latin-Amerika, Ázsia, Kelet-Európa, Magreb.

Szembetűnő érdekesség, hogy a bevándorlóknak is feltették ugyanezt a kérdést, és a reakciójuk teljes mértékben megegyező. Vagyis: még a bevándorlók sem feltétlenül saját honfitársaikat helyezik a legelőkelőbb helyekre ebben a szimpátiasorrendben, sőt, bevándorlás és együttélés szempontjából sok esetben éppen a sereghajtók közé teszik önmagukat. Hogy mi ennek az oka, arra nem kérdezett rá a felmérés.

A következőkben egy általános, egyéni életképek konfigurációjaként megszületett rövid látleletet szeretnénk közölni. Ennek alapja huzamosabb időt átfogó madridi tartózkodás, amely során nagy számú bevándorlóval sikerült megismerkedni és közeli, esetenként baráti kapcsolatba kerülni. Jogi helyzetüket tekintve van köztük legális és illegális is, státuszuk

---

² Az alábbiakban közölt számadatok és arányok terén a 2009-ben a Madrid Autonóm Közösség felkérésére elkészített hivatalos statisztikára támaszkodunk. Elérhető: <http://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/CooperacionEmigracion/Inmigracion/Ficheros/Encuestaconv.pdf>

³ lásd az előző hivatkozást

egyénenként változó. Sokféle országból, régióból származnak, annyi bennük a közös, hogy bevándorlóként élnek mindennapjaikat a spanyol fővárosban. A velük történt beszélgetésekre, az együtt töltött időre alapozva nagyvonalakban felvázolható, milyen is lehet egy átlagos bevándorló élete. A kapott kép persze, ahogyan a cím is mutatja, szükségképpen egy szubjektív közelkép, az adja az alapját, ami az általuk elmesélt történetek és benyomások alapján leszűrhető, és amit egy kívülálló az interperszonális kapcsolatok és felfedező séták, érdeklődő találkozások során tapasztalatként összegezhet. Az egyéni sorsok, nehézségek, problémák, megismerése után persze túlzó és veszélyes a mindenre kiterjedő általánosítás, de az élet bizonyos szegmenseit tekintve mégis megtehető.

A bevándorlók negyede

A fővárosban élő 575 ezer bevándorló többsége Madrid déli részén él, a legérdekesebb képet Lavapiés negyed adja.⁴ A 80-as években itt főleg idősek laktak, a helyiek szemében „elfekvő” negyednek számított, ahol a nyugdíjasok békében és nyugalomban élhetik le utolsó éveiket, évtizedeiket. Haláluk után azonban nem következett be az utánpótlás, az újabb nyugdíjas korosztályok már nem ezt a negyedet választották otthonul. A házak elhagyatottakká, lakatlanokká váltak, ennek köszönhető, hogy állapotuk igencsak leromlott, sokat életveszélyessé is nyilvánítottak. Rövid időn belül rossz hírű környékké vált, ahol a nyomor és az elmaradottság uralkodik. Mindez nem volt teljesen igaz, de a kívülről látható kép erről árulkodott. A még lakható épületekben és társasházakban olcsó bérleti díjak mellett lehetett letelepedni; a hatóságok örültek, hogy egyáltalán valaki él még ott. A fent említett tényezők miatt jelent meg az új generáció első hulláma, a kispénzű, szinte nincstelen fiatalok, akik vagy csak keveset tudtak fizetni, vagy önkényes lakásfoglalókká váltak. Madridban itt alakult ki először a lakásfoglalási hullám, amely aztán áterjedt a város többi negyedére is. Ma a lakásfoglalás már kiment a divatból, viszont továbbra is itt a legaktívabb a lakóközösségi szerveződés, egy érdekeit kiválóan érvényesíteni tudó társulás.

A második hullámot jelenti a bevándorlók köre. A 90-es évektől válik erőteljessé a más országokból származó személyek megjelenése, akik eleinte csak átmeneti lakhelyet kerestek itt, később már végleges letelepedési szándékkal érkeztek. Az olcsóbb lakásbérleti vagy lakásvásárlási árak az ő esetükben is döntő tényezőként jelentkeztek. Ma úgy becsülik, hogy Lavapiés lakóinak körülbelül 70%-a nem spanyol eredetű, leginkább ázsiai, közel-keleti, afrikai eredetű személyekkel találkozhatunk, valamint latin-amerikaiakkal, akik a szomszéd negyedekből is átjárnak. Éppen ezért fordulhat elő, hogy az afrikai és ázsiai eredetű ünnepek

---

⁴ Érzékletes leírást ad a negyedről: Veksler, Bernardo: *Lavapiés. Pasado, presente y futuro de un barrio cosmopolita*. Editorial Visión Net, Madrid, 2004.

itt nagyobb visszhangot váltanak ki, mint más, a keresztény kultúrkörben gyökerező megemlékezések.

Lavapiés napjainkban kortárs írókat és költőket ihlet meg, az utcák, üzletek és lakók természetes múzsái a művészelkeknek. A kulturális keveredés érdekes elegyét mutatja a környék, több ország és kontinens ad egymásnak itt találkát, lakói tökéletesen megtestesítik a multikulturális világ példáját. A városba érkező turisták előszeretettel időznek ebben a negyedben, nem véletlenül.

Itt szinte minden üzlet tulajdonosa külföldi, a helyiségeket pedig a saját kultúrájuknak, szokásaiknak megfelelően rendezik be. A falakon a származási ország tradícióit és hiedelemvilágát visszatükröző képekkel, festményekkel és más képzőművészeti tárgyakkal találkozhatunk, a bútorok stílusa is illeszkedik az általános légkörhöz. Az éttermekben és bárókban az adott ország specialitásait kínálják, számos nemzet képviselteti magát a helyi kulináris sokszínűség palettáján.

Nappal viszonylag kihalt a negyed (sokak szerint rejtély, hogyan tudnak egyáltalán megélni a tulajdonosok), általában csak a közvetlen szomszédok járnak ezekbe létesítményekbe étkezni és vásárolni. Alkonyat után azonban a kép gyökeresen megváltozik: egyre növekvő embertömeg árasztja el az éttermek környékét, minden ételt és italt kínáló üzlet megtelik. A teljes társadalmi élet az utcán folyik. Mindez körülbelül éjfélig tart: Madrid többi negyedével ellentétben itt az lakosok nem várnak késő éjszakáig vagy hajnalig azzal, hogy nyugovóra térjenek.

A sokszínűséget mutatja, hogy a különböző országból érkezők megőrzik népviseletüket is: több afrikai csoport a saját szokásainak és vallásának megfelelő ruházatban jár, és az sem ritka, hogy az iszlám vallásúak a nyílt utcán hódolnak hitüknek. Inzultus emiatt nem éri őket, a vallási tolerancia meglehetősen széles körű.

Az elkülönülés azonban megvan, származási régióként válnak el egymástól az itt lakók: egyik utcában szinte csak ázsiai, a következőben afrikai él, más nemzetek üzleteit és vendéglátóhelyéseit ritkán látogatják. Nappal nyugodtan átsétálhatnak egymás utcáin akár egyedül is, nem igazán keverednek, de nem is viselkednek egymással ellenségesen. Éjszaka inkább csak csoportban merészkednek be idegen területre, de ha nem muszáj, akkor úgy sem. Ahogyan azt már jeleztük, általánosságban elmondható, hogy spanyolok között a faj- és idegengyűlölet nem jellemző, legalábbis nem olyan kirívó, mint ahogyan egyes nyugat-európai országokban a közelmúltban megmutatkozott. Ezzel ellentétben a bevándorló népcsoportok egymás között igencsak intoleránsak, a rasszizmus, a más bőrszín elutasítása számottevő. A gazdasági válság idején pedig mindez növekvő tendenciát mutat. A jobbára csak a felszín alatt lappangó, vagy közvetlenül a felszínen fortyogó indulatok általában megmaradnak a verbális kifejezés szintjén, napjainkban azonban egyre gyakrabban fordulnak

át nyílt konfliktusba. A közvélekedés szerint nem ajánlatos sötétedés után egyedül arra sétálni, sem nőknek, sem férfiaknak, egy helyi lakos elmondása szerint „előfordulhat, hogy megölnek, megvernek, megerőszakolnak, még hozzá ebben a sorrendben”. Ez a fenyegetettség-érzés talán túlzásként hat, mindenesetre az ott lakó külföldiek irányelvként tekintenek rá.

Hozzá kell tenni, hogy a tapasztalatok és a vélemények azt mutatják, a legnagyobb biztonságban a fehérek vannak, őket egyik csoport sem tekinti potenciális agresszornak. Amennyiben egy adott nemzet tagjaival mégis valamilyen gondja akad egy spanyolnak vagy egy más országból származó (fehér) turistának, akkor a segítség is ugyanabból a társaságból érkezik. Ha nigériaiak támadják meg a járóelőt, más származásúak nem fognak a segítségére sietni, mert nem akarnak háborút, viszont más nigériaiak a védelmére kelhetnek. A többség ugyanis nyugalmat szeretne, a viszonylag zavartalan mindennapok érdekében igyekeznek a feszültséget a lehető legminimálisabb szintre csillapítani, és a veszéllyel fenyegető cselekedeteket még a kirobbanás előtt elfojtani. Az esetek nagy részében sikerül is megelőzni a komolyabb összetűzéseket, nem beszélhetünk tehát „veszélyzónáról” Lavapiésben.

Ha negatív szövegkörnyezetben tűnik fel az említett negyed a spanyol sajtóban, az sokszor a tiltott anyagok jelenléte miatt fordul elő. Sötétedés után szinte minden utcasarkon árulnak marihuánát és más könnyűdrogot, persze a komolyabb kábítószeres beszerzése is igen egyszerűen és gyorsan megoldható. Este a levegő is megtelik ezzel a szaggal, az utcai légkör természetes tartozékává válik, rövid idő alatt megszokja az arra járó. A 21. században nagyvárosi sajátosság, hogy a drogok fellelhetősége különböző mértékben igaz a legtöbb negyedre, és ez Madridban sincsen másképp. Lavapiés esetében azonban mindez fokozottan így van.

A bűnözési statisztikák megbízhatatlanok ezt a környéket tekintve. Mivel a spanyol lakosság itt ritkán esik bűncselekmény áldozatául, a bevándorlók pedig nem jelentik az őket ért inzultust, nem lehet tiszta képet festeni erről. Sőt, az itt lakók igyekeznek is titkolni, ha valami történik, mert az senkinek sem áll érdekében, hogy a rendőrség megszállja a területet, és razziákat tartsanak. Az esetleges konfliktusok nem kapnak nagy nyilvánosságot, ritkán olvasni ilyesmiről a helyi sajtóban.

Természetesen nem Lavapiés az egyetlen negyed, ahol a bevándorlók otthonra találnak. Éppen ellenkezőleg, Madrid minden negyedében található külföldről érkezők, a külvárosokhoz közelítve pedig valódi bevándorló szigetekkel találkozhatunk, akár nagyobb területeken is. Lavapiés azonban a legjobb példája annak, milyen sokszínű, érdekes és változatos lehet az együttélés.

Az illegalitás határán

Szintén nehéz igazán reális képet festeni a bandaháborúk problémájáról. Latin-Amerikából, elsősorban Ecuadorból, Puerto Ricoból és a Dominikai Köztársaságból érkezett fiatalok utcai bandákat alakítanak, amelyek gyakran kerülnek egymással összetűzésbe, valamint kívülállók is áldozatul eshetnek. A két legismertebb csoport a Latin Kings és a Ñetas; ezek a szervezetek nem csak Spanyolországban, de a világ több régiójában is jelen vannak, így a nemzetközi kapcsolatrendszer is nehezíti a hatóságok dolgát. A madridi rendőrség számára ez az egyik legnagyobb kihívás, ami a bevándorlással kapcsolatos. Gyakori rajtaütésekkel próbálnak meg úrrá lenni azon, hogy a bandák kiterjessék befolyási övezetüket az egész városra, de az igyekezetük egyelőre nem sok eredménnyel kecsegtet, számos alkalommal olvashatók olyan tudósítások a madridi napilapok hasábjain, ahol a bandákkal hoznak összefüggésbe késeléseket, verekedéseket. A hatóságok azonban nem járhatnak el teljes bizonyossággal ebben az ügyben sem, mert, hacsak nem sikerül éppen tetten érni az elkövetőt, nehezen tudják rábizonyítani a bandatagokra a bűncselekményeket.

Ami ennél is nagyobb kihívás – és most már végképp kilépünk Lavapiésből –, az a román bevándorlók problémája. Létezik egy nem hivatalos statisztika, amely szerint a madridi bűncselekmények 70 %-át követik el a románok. Ez a sehol sem dokumentált és minden hivatalos forrást és számadatot nélkülöző kalkuláció erős túlzásnak tűnik, viszont közszájon forog, és széles körben elfogadottnak tűnik. Arra mindenképpen megfelelő, hogy táptalajt adjon a román bevándorlókkal kapcsolatos negatív előítéletek növekedésének. 2010-től kezdődően elmondható, hogy általános utálat övezi őket. Az „utca embere” szerint minden román bűnöző, prostituált, tolvaj, lusta, munkanélküli, élósködő, és ezek még a viszonylag szalonképes megnevezések. Az felmerülhet bennük, hogy biztosan van kivétel, de a „jó románok” száma szerintük valószínűleg elenyésző. Tehát ami román, az rossz. Ennek a sztereotípiának a szomszédos országok polgárai is áldozatául eshetnek, a magyarokról is sok spanyol gondolja, hogy „biztosan olyan, mint a szomszédja”. Ezek a pejoratív vélemények legtöbbször nem saját tapasztalat alapján alakulnak ki, hanem hallomásból, mendemondákból táplálkoznak. Persze hozzá kell tenni: a bevándorlási adatok alapján tény, hogy a Romániából érkezők nagy mennyiségben érkeztek Spanyolországba, körükben a munkanélküliség is igen magas, tehát könnyen elképzelhető és érthető, hogy emiatt a bűnözés területén is tetemes számban lesznek jelen. A feléjük irányuló antipátiát a románok is érzik, és azok is elszenvedői ennek, akik tisztességesen próbálnának meg boldogulni új hazájukban. Egy részük állandó jelleggel kíván letelepedni, mások csak átmenetileg tartózkodnak Spanyolországban. Az önfenntartáson kívül az is céljuk, hogy a szülőhazában maradtakat segítsék anyagilag.

Kezdetben ez sikerült is, ám a válság hatására jelentősen lecsökkent a hazaküldött pénzmennyiség volumene.

A románokkal hozható összefüggésbe az elmúlt években és hónapokban kiéleződött cigánykérdés. Ismert Olaszország és Franciaország nagy nemzetközi visszhangot kiváltó esete: a kormányok törvényileg is felléptek a romatelepek megszüntetése érdekében. Bár hivatalosan az illegálisan ott tartózkodó és bűncselekményeket elkövető személyek ellen hozták az intézkedéseket, a külföld általános rasszista megnyilvánulást lát az ügy hátterében. Spanyolországban a kelet-európai országokból, elsősorban Romániából és Bulgáriából érkezett cigányok száma szintén jelentős, olyan egyhangú központi fellépés azonban még nem történt, mint a két másik országban. Való igaz, a románok által elkövetett bűncselekmények egy részét romák követik el. Egyre gyakrabban hallani a spanyolok szájából, hogy az Európai Unió történelmének legsúlyosabb hibája az volt, hogy Románia integrálódhatott a szervezetbe. Ismét csak túlzó véleménnyel állunk szemben, de jól tükröz egy általánosan hangoztatott álláspontot.

A bűnözés fogalma és a bevándorlók ügye a madridiak számára a prostitúció kérdésében ér össze a leglátványosabban. Érdekes jelenség tárul a szemünk elé Madridban. Míg a legtöbb európai városban egy külön negyedben találhatóak a testüket áruba bocsátó hölgyek, addig a spanyol fővárosban a belváros kellős közepén elterülő, a legsűrűltabb teret a legforgalmasabb sugárúttal összekötő sétálóutcán álldogálnak a prostituáltak (a hasonló foglalkozást űző férfiak és transzvesztiták viszont már mellékutcákban dolgoznak). A központi helyen, az utcán dolgozó szexmunkások 90%-a román, a fennmaradó nők egy része Bulgáriából származik, valamint néhány afroamerikai hölgyet is láthatunk. Az utca román szavaktól hangos, a nők azonban már egyre kevésbé számítanak zavaró tényezőnek, hozzátartoznak Madrid városképéhez. Ritka a spanyol lány, ők lakáson dolgoznak. Ahogyan magyar prostituáltakat is csak elvétve látni szabad téren, ők is inkább egymással összefogva lakást bérelnek, elsősorban biztonsági és higiéniai szempontokat figyelembe véve. Az utcai prostituáltak nagy részének érettségije sincs, a diplomás örömlányok fedett helyeken dolgoznak. A rasszizmus és idegengyűlölet itt is inkább a bevándorlókra jellemző: az afroamerikai prostituáltakat kiközösítik, ők nem állhatnak a románok közelébe, mert nem viselik el őket. A román nők szemében ugyanis a fekete szolgáltatók alacsonyabb rendű embernek számítanak. Ismét előkerül tehát ebben az esetben is a románok problémája. Bár rendkívül sok, mindenféle nemzetiségű prostituált dolgozik Madridban, elsősorban a románok azok, akik az utcán dolgoznak, vagyis ők vannak szem előtt. A spanyolok újfent általánosíthatnak: ha prostituált, akkor román. A feketék pedig csak színfoltjai ennek a szektornak, konkrét és átvitt értelemben egyaránt.

A román lányok egymással viszont jól kijönnek, a belvárosi hölgykoszorú nagyjából 60-70 tagot számlál, az újakat befogadják és segítik. Az életük nem olyan nehéz. A nyelvet könnyen megtanulják, egy év után szinte már észre sem lehet venni, hogy nem anyanyelve a spanyol, csak enyhe akcentus érezhető. Jól keresnek, a pénzből pedig önmagukat és a Romániában élő rokonaikat tartják el (ez utóbbiak persze többnyire nincsenek tisztában azzal, mivel keresi meg a pénzt a Spanyolországban dolgozó unokahúg).

Érdekes összefonódást mutat azonban a spanyol lakosság a világ legősibb mesterségét űző külföldi hölgyek tevékenységével. A belvárosban, pár méterre az utcai fronttól, több, négy-öt szobás lakást is tartanak fenn spanyolok, akik éppen a román lányok munkájából profitálnak. Többnyire 50-60 év körüli nők üzemeltetik ezeket az ingatlanokat, akiknek eredetileg semmi közük ehhez az üzlethez, de a 90-es évek derekán jó pénzkereseti lehetőséget láttak benne, és igazuk is lett. Egyre több alkalmazottjuk is van, főleg férfiak, akik a kapuban fogadják a látogatókat, és vigyáznak a lányok testi épségére. A prostituált és vendége itt bérelhet kis szobát olcsón, meghatározott időre, a higiéniai körülmények azonban kritikán aluliak. Ezek a „panziók” legálisan működnek, mivel nem minősülnek bordélyháznak (a prostituáltak nem állnak a lakástulajdonosok alkalmazásában, csak bérlők), a rendőrség is tud a létezésükről. Sőt, a város szívében a rendőrség közvetlen szomszédságában működnek, azonban ez nem okozott még nagyobb problémát. A hierarchia itt is működik: afroamerikai lány csak akkor vehet igénybe itt szobát a vendégével, ha fehér hölgy nem várakozik.

Valódi, belvárosi panziók is részesei már ennek ennek az üzletnek, de más formában. A belvárosban, a Fő tér és a Fő utca környékén található olcsóbb szállásoknak szinte elsődleges bevételi forrása abból származik, hogy a román prostituáltak náluk bérelnek szobát hosszú távon, kedvezményesen. Ez azonban nem munkahely, ide tilos felvinni kuncaftot, itt csak lakni szabad, ezt szigorúan ellenőrzik is. A szobán forgó panziók nagy része rosszul felszerelt szobákkal rendelkezik, a szálláshelyek többsége csődbe menne, ha nem a prostituáltakból élne. A látszat ellenére tehát a spanyolok és a román örömlányok gördülékeny és gyümölcsöző együttműködést folytatnak. Meg kell jegyeznünk, ezt a szakmát a válság épphogy csak megérintette: mivel a hölgyek szolgálatára mindig, minden körülmények között nagy igény mutatkozik, a madridi prostituáltak bevétele nem csökkent számottevően, a kiesés alig érezhető.

Minden felmerülő probléma ellenére a spanyolok szerint a románok között éppen a prostituáltak a leginkább elviselhetőek, ők ugyanis tudják, hogy rá vannak utalva a madridiak jóindulatára. Barcelonában már erőteljesen fellépnek az utcán folytatott üzletszerű kéjtelenség ellen, Madridban egyelőre csak szavak és elvek szintjén mutatkozik meg az intolerancia,

kisebb razziák és elzárások kivételével egyelőre szabadon űzhető ez a tevékenység.⁵ A spanyol konzumhölgyek, mint említettük, általában lakásokon dolgoznak, így ők kevésbé részesei a mindennapoknak.

Ha az illegalitás terén keresgélünk, akkor is a belvárosi utca a legszembetűnőbb. A járdákon és útesteken áruló, a rendőrség közeledtével az áruit felkapó és elrohanó afrikai csoportok külön színezetet adnak a madridi mindennapoknak. Hamis parfümök, katasztrofális minőségű DVD-k, tökéletes hangzású zenei CD-k, stílusos ékszerek, az eredeti luxusmárkákhoz nagyon hasonló táskák, műanyag bővlik és elegáns női kendők mind megtalálhatók a leterített vászontakarókon. Vásárlóik szép számmal akadnak, elsősorban turisták adnak ki néhány eurót az ilyen mobil árusoknál, bízva abban, hogy nem verik át őket. Sokan, mindenekelőtt a madridi lakosok, bizalmatlanul tekintenek rájuk. A tevékenységük abszolút illegális, a rendőrség megbüntetheti és el is zárhatja, ki is utasíthatja őket, de helyettük rövid időn belül érkeznek újabb csapatok. A felesleges többletmunka megelőzése érdekében a hatóságok igyekeznek csak látszólag foglalkozni a problémával, inkább lehetőséget adnak nekik, hogy elszökjenek, mielőtt még intézkedni kellene velük szemben (már hozzátartozik Madrid utcaképéhez a hat-hét fős csapatban közlekedő, vállukon áruval megpakolt zsákot cipelő afrikaiak látványa, akik a legnagyobb tömegben is futásnak erednek, ha közelít a rendőr).

A bevándorlók elbeszélései alapján is megállapítható, hogy míg a spanyol lakosság nem, vagy csak korlátozott mértékben idegengyűlölő, addig a rendőrség munkatársainál már gyakoribb a származási alapon történő megkülönböztetés. Ugyanazon cselekedetet (mint a kis értékű lopás, nyílt utcán történő szemetelés, csendháborítás) eltérő módon ítélik meg egy spanyol és egy bevándorló esetében; ha ez utóbbi csoporttal szemben intézkednek, gyakori a szidalmazás, az illető származására és bőrszínére, esetleg vallására tett becsmérő megjegyzés, szélsőségesebb körülmények között a fizikai bántalmazás. Ki kell emelnünk, a rendőrség ilyen negatív hozzáállásáról sem állnak rendelkezésre megbízható adatok, kizárólag a számos bevándorló által elmesélt történetekre hagyatkozunk.

A láthatatlan réteg

Az eddigiekben hosszan szóltunk azokról a bevándorlókról, akik problémát okozhatnak Madrid életében akár életvitelüket, akár tevékenységüket tekintve. Vannak persze az egész társadalom számára hasznos bevándorlók is, méghozzá ők alkotják a többséget. A válság kitöréséig éppen ezek a személyek voltak azok, akik számára nem volt alantas a kétkezi munka, mindent elvégeztek az építkezéseken, földeken. A spanyol mezőgazdaság és

---

⁵ A madridi *20 minutos* című napilap rendszeresen tudósít a razziákról, ám ezek általában valódi nyilvánosházak esetén kap igazí híreértéket. Ilyenkor az országos sajtó is foglalkozik az esetekkel.

az építőipari szektor masszívan szívta fel a külföldi munkaerőt, a belső, spanyol munkaerőpiacról ugyanis nem tudták volna feltölteni a szükséges létszámot. A három évvel ezelőtt bekövetkezett gazdasági világválság éppen ezeket a munkásokat sújtja, az építőipar ugyanis soha nem látott problémákkal küzd, tömeges elbocsátások történnek. A munkájukat elveszített bevándorlók nem tudnak más területen elhelyezkedni, így a munkanélküli tömegek közé kerülnek, helyzetük pedig igencsak aggasztó. Állandó foglalkoztatottság hiányában nem képesek már finanszírozni a fennmaradásukat sem.

A vészterhes időkben soha nem látott összefogás bontakozott ki a bevándorlók közösségeiben. A nem csak azonos országból, de azon belül azonos régióból, városból, környékről származó emigránsok olyan zárt csoportokat alakítottak ki, amelyeken belül családtagként segítik egymást, ahogyan csak lehet. Ez a hozzáállás eleinte főleg az Afrikából és Latin-Amerikából érkezettekre volt csak jellemző, később azonban, ahogyan a helyzet súlyosabbra fordult, más nemzetek is követni kezdték példáikat, és napjainkban mind az ázsiai, mind a kelet-európai bevándorlók igyekeznek önmaguk mellett honfitársaikon is segíteni, persze csak lehetőségeikhez mérten. Ez több módon is megmutatkozik. Gyakori, hogy hatan-heten tudják csak összeadni a lakásbérleti díjat, ilyenkor pedig nem csak ők, de családtagjaik és ismerőseik is összeköltözhetnek. Így alakulhatnak ki olyan három vagy négy szobás lakások, ahol az összlétszám akár a tízet vagy tizenötöt is elérheti. Ahogyan a prostituáltak esetében, úgy a többi bevándorló kapcsán is hasznot tudnak húzni a nehéz helyzetbe került külföldiekből a spanyolok. Az elmúlt években egyre gyakoribbá vált, hogy nem egy vagy két nagy értékű ingatlanba fektet a tőkével rendelkező állampolgár, hanem öt vagy hat olcsóbb lakást vásárol meg, ezeket pedig kiadja bevándorlóknak. Többnyire csak néhány alapvető bútor található itt, vagy még az sem, a bérlő csak a helyért fizet. Nincs szabott ár, közös szóbeli megegyezést kötnek. Szabályos szerződést ritkán írnak alá, így a tulajdonos bármikor utcára teheti az albérlőit indoklás nélkül. Ez akkor következik be, ha feltűnik a színen egy olyan potenciális bérlő, aki többet is hajlandó lenne fizetni.

Szintén a válság hatására alakultak ki a leginkább érintett bevándorlók körében a közös házi kasszák. A keresetét mindenki beteszi a „közösbe”, a kasszáért felelős személytől lehet kérni pénzt, aki mérlegeli, indokolt-e a kérés. A hagyományos családmóddal képeződik itt le, ahol a família tagjai nem állnak feltétlenül rokoni kapcsolatban egymással, a vérségi kötelék helyett a szükséghelyzet az összetartó erő. A „családfő”, vagyis a kis közösség pénztárosa (aki lehet nő is) szava a döntő kiadások kérdésében.

Természetesen a bevándorlók gyermekeinek élete is különbözik a spanyol származású kiskorúakétól. Illegális külföldiek esetében egyértelmű, hogy nem járnak iskolába, vagy otthon várják a hazaérkező szülőt, vagy ők maguk is igyekeznek pénzt keresni, többnyire valamilyen illegális munkával és koldulással. Legális bevándorlónál a gyermek elméletileg

beiskolázható, de sokszor mégsem veszik igénybe az állami oktatást, mert szükség van a kiskorúak segítségére is a család fenntartásában.

Az említett két szektor (építkezés és mezőgazdaság) mellett a külföldiek más, a társadalom által gyakran lenézett munkákat is végeznek. Bár a válság itt is éreztette hatását, továbbra is felülreprezentált a bevándorlók csoportja az olyan állásokban, amelyek a spanyolok mindennapi zavartalan életének fenntartásához szükségesek. Utcaseprők, a parkok rendben tartói, takarítók, éttermek és üzletek kiegészítő személyzete: becslések szerint 70%-ban nem spanyol származású személyek töltik be ezeket az állásokat. Bármennyire is súlyosan érinti ugyanis a munkanélküliség a spanyol állampolgárokat, mégsem hajlandóak lejjebb adni az elvárásaikat, így az említett munkákra nincsen olyan nagy túljelentkezés, mint azt egy ilyen helyzetben lévő társadalom kapcsán gondolhatnánk.

Ezek a csoportok képezik az úgynevezett „láthatatlan réteget”, a társadalom hasznos tagjai ők. Olyan bevándorlók, akiktől nem hangos a sajtó, rendszerint nem végeznek illegális tevékenységet, nem válnak botrányok és zavargások részeseivé, többnyire a foglalkoztatásuk is legális módon történik. Az ő hozzájárulásuk biztosítja, hogy a spanyolországi élet zökkenőmentes legyen. Olyannyira szerves részeivé váltak a társadalomnak, hogy már fel sem nagyon tűnik a kívülállóságuk.

A legkevesebb problémát azok jelentik, akik már szinte teljes mértékben integrálódtak a spanyol társadalomba. Ők is elsősorban Latin-Amerikából érkeztek, és vagy az otthon kitanult szakmát folytatják tovább, vagy valamilyen más munkakörben helyezkedtek el. Eltérő származásukra pusztán a különböző spanyol dialektusok használata utal, de nem kezelik őket kívülállóként.

Számos olyan bevándorló él Madridban, aki sikerrel vetette meg a lábát új hazájában, és nagy küzdelmek árán akár önálló vállalkozásba is kezdhetett. Az ide vezető út persze rögös, de volt türelme és ereje végigjárni. A belvárosban számos olyan üzlet és bár vagy étterem található, ahol a tulajdonos más országból érkezett ide. Távolodva a központtól pedig még gyakrabban fordul elő, hogy nem spanyol személyek neve áll a helyiség tulajdoni lapján. Elsősorban latin-amerikaiaknak sikerül az áttörés, és őket valamennyire megbízhatóbbaknak is tartják, mint más nemzetek szülötteit. A helyiek szerint az azonos anyanyelv és a közös múlt és kultúrkör lehet ennek egyik fő oka. Jellemző a latin-amerikai (főleg ecuadori és perui) származású, Madridban letelepedett bevándorlókra, hogy körükben alig érezhető a más nemzetek iránti előítélet és kirekesztés. A közép- és dél-amerikai kontinens más országaiból jött személyeket is gyakran alkalmaznak, éttermek esetében a konyhán ázsiai és afrikai mosogatót is találhatunk. A helyi közösségek megbecsült tagjaivá is válhatnak, van olyan perui üzlettulajdonos, aki körzetében az egyik helyi spanyol párt aktív közreműködője, még hozzá a szomszédság teljes támogatásával.

Szintén gyakoriak az ázsiaiak, többnyire kínaiak által vezetett üzletek, főleg élelmiszerboltok vagy vegyeskereskedések. Velük szemben nem ennyire pozitív az attitűd, főleg más üzlettulajdonosok és az adott környék lakói állnak hozzájuk negatívan az alacsony árak és a megkérdőjelezhető minőségű termékek miatt. Az átlagos vásárló azonban kevésbé diszkriminatív, ha ételt és italt nem is jó szívvvel, de edényektől kezdve írószereken át ágyneműig sok mindent vásárol náluk.

A válság kirobbanásáig Spanyolország jó úton haladt afelé, hogy az Amerikai Egyesült Államokhoz hasonlóan egyfajta népek olvasztótégelyévé váljon, persze kisebb dimenzióban. A lakosság viszonylag toleráns hozzáállása és a munkalehetőségek széles skálája lehetővé tette, hogy az ide érkező külföldiek eséllyel kezdjenek új életet egy idegen országban. A gazdasági problémák, a növekvő munkanélküliség és az elharapózódó bűnözés azonban kilátásba helyezi, hogy hamarosan beinduljanak olyan idegenellenes folyamatok, amelyek a francia és az olasz esetben már erőteljesen jelentkeztek. A spanyol kormány a súlyos gazdasági helyzet és a belpolitikai feszültségek kereszttüzében nem tud hatékonyan cselekedni a bevándorlási feszültségek ügyében, ezért a probléma megoldása még várat magára. A kérdés az, vajon a spanyolok és a külföldiek meddig képesek folytatni a „békés egymás mellett élés” politikáját, és mikor következik be egy olyan incidens, amely visszafordíthatatlan események láncolatát indítja be.